

PATMOS KULKEE HARHAAN

Väinö Hotti

PATMOS on mainostanut itseään raamattu-uskollisena yhteisönä ja halunnut torjua LIBERAALITEOLOGIAN selkeästi. Nyt on tapahtunut suunnan muutos: Liberaaliteologinen **Dietrich Bonhoeffer** on nostettu ”oppimestariksi”. **Bonhoefferin** laulua ”Hyvyyden voimaan” toistetaan RADIO PATMOKSESSA usein. Siitä on jopa tullut jonkinlainen Patmoksen ”tunnussävel”. **Bonhoeffer** kirjoitti tämän koko maailmaa syleilevän laulun morsiamelleen vähää ennen kuolemaansa. (Virsi 600). Tämä laulu on suosittu Suomessa - nimenomaan ”kääntymättömien” parissa. Laulun sanoma on, että KAIKKI IHMISET OVAT KÄTKETYT JUMALAN SUOJELUKSEEN JA – OVAT JUMALAN LAPSIA. Siihen ei sovi parannussaarna eikä – jako kahteen! POSITIIVINEN EVANKELIUMI! Edelleen laulu pitää sisällään ANTINOMISMIN (lain kumoamisen).

*Hyvyyden voiman ihmeelliseen
suojaan*

*Olemme kaikki hiljaa kätkeyt
Me saamme luottaa uskolliseen
Luojaan*

Yhdessä käydä uuteen aikaan nyt

*Jos ahdistuksen tie on edessämme
Myös silloin Kristus meitä
kuljettaa*

*Annamme Isän käsiin elämämme
Hän itse meille rauhan valmistaa*

*Suo, Herra, toivon kynttilöiden
loistaa*

Tyyneksi, lämpimäksi liekki luo

*Valaiset pimeän, voit pelot
poistaa*

*Jää keskellemme, Kristus, rauha
tuo!*

*Kun pahan valta kasvaa ympärillä
Vahvista ääni toisen maailman
Niin että uuden virren sävelillä
Kuulemme kansasi jo laulavan*

*Hyvyyden voiman uskollinen suoja
Piirittää meitä, kuinka käyneekin
Illasta aamuun kanssamme on
Luoja*

*Häneltä saamme
huomispäivänkin*

Lähde: [Musixmatch](#)

Lauluntekijät: Dietrich Bonhoeffer / Erkki Melartin / Anna-maija Raittila /
Ossi Mattias Mäkireini / Eveliina Maria Kiviaho

(nettikuva)

RISTO SANTALA

18.5.1929 – 26.9.2012

4.2.1906 – 9.4.1945

Dietrich Bonhoeffer

**"Taivasten valtakuntaa
vastaan hyökätään"**

© [Risto Santala](#) 1965

Teh. Väinö Hotti

Teologian tragedia - Dietrich Bonhoeffer

Kristitty on kutsuttu taisteluun "evankeliumin uskon puolesta", [Fil. 1: 27](#). Tässä taistelussa on jokaisella vaaransa erehtyä harhaiskuihin ja haja-ammuntaan. Silti ihmiset ovat yleensä taipuvaisia henkilökulttiin. He tekevät johtajistaan tabuja, joihin ei saa koskea ja joita ei saa arvostella. Kaikki kristinuskon suurmiehet ovat kuitenkin olleet erehtyväisiä ja vianalaisia. Voisi miltei sanoa: *"Mitä suurempi mies, sitä suurempi varjo."* Lutherin pahimpia varjoja olivat hänen malttamattomat ja katkerat sanansa juutalaisista. Näitä levitettiin 30-luvun Saksassa lentolehtisten avulla miltei

tehdasmaisesti. Monet juutalaiset tuntevat Lutherin vain näistä kansallissosialistien prapagandakirjasista, vaikka toisaalta voisi kerätä mitä laajimman aineiston Lutherin myönteisistä lausumista; jopa kuolinvuoteellaan hän rukoili juutalaisten puolesta. Rakkaus ilmenee usein ambivalenttisenä, hyvin voimakkain vastakohtaisin tunneilmaisuin. En kuitenkaan voi mitenkään ymmärtää kantaa, jonka muuan Tanskan Løgumsklosterin luterilaisilla juutalaisasian neuvottelupäivillä esiintyvä tohtori esitti: "Luther oli patologinen potilas." Luther oli ennenkaikkea mieskohtainen kilvoittelija. Hän eli yksin Sanasta ja yksin uskosta. Vain jos onnistumme omassa elämässämme omistamaan päivittäin 2-3 tuntia rukoukselle ja sanan tutkistelemiselle, voimme ymmärtää Lutherin suuruutta. Meidän aikamme tuntee monia merkittäviä sanantaitajia, mutta tuskin siinä elää ketään, joka yltäisi hebrealaisen Vanhan testamentin ja kreikkalaisen Uuden testamentin elävässä tuntemisessa Lutherin tasolle.

Jos **Luther** eläisi meidän aikanamme, hän varmaan murtautuisi nykyisen teologian kahleista ja viitoittaisi tien takaisin sanan keskeisiin ongelmiin. Mutta varmaan hän myös voimakkaana luonteena lausuisi ajatuksia, joita **"tietämättömät ja vakaantumattomat vääntävät kieroon niinkuin muitakin kirjoituksia, omaksi kadotukseksi"** (2 Piet. 3: 16). Tässä juuri piilee teologian tragedia: demonihenget etsivät joka ainoan tilaisuuden taistellakseen kristinuskon perustotuuksia vastaan.

Sama tragedia toistuu nykyään **Dietrich Bonhoefferin** elämäntyön tulkinnassa. On järkyttävää todeta, miten Bonhoefferin keskitysleirin paineessa kirjoittamista irrallisista ajatuksista on tehty "täysi-ikäisen maailman" ja "uskonnottoman kristinuskon" rakennelma, mikä on sisäisesti aivan vieras miehen muissa yhteyksissä esittämälle kristillisen uskon kuvalle. Mutta kun valjastetaan yhteen keskitysleirin kiusoissa hämääntynyt Bonhoeffer, myyteistä puhuva Bultmann ja kulttuurieksperti Tillich, ja kun kaikkia ymmärretään sopivasti väärin, saadaan lopputulokseksi piispa Robinsonin kirja Rehellinen Jumalan edessä. Miten voisi muuten ollakaan. Korkeakirkollisen näkemyksen omaava pappi muistuttaa tietyssä mielessä nykyajan ihmisen jumalaa: kuutena päivänä viikossa häntä ei näy, ja sunnuntaina hänet ymmärretään väärin. Kaukana on apostoli Paavalin lähtökohta "Minä tunnen hänet, johon minä uskon". Juuri tämä ajan hengen muutos on aikamme tragedia.

Dietrich Bonhoeffer, jonka kuolemasta oli kulunut kaksikymmentä vuotta 9. päivänä huhtikuuta, on näinä kahtenakymmenenä vuotena (1945-1965) noussut yhä enemmän ei vain teologiien vaan myöskin tavallisen kansan tietoisuuteen. Kuluva vuosi 1965 on monissa Amerikan teologisissa semmaareissa pyhitetty Bonhoefferin muistolle ja tuotannolle. Eikä ihme: miestä voi mainostaa tennistähtenä, retkeilijänä, pianistina, runoilijana ja - marttyyrinä. Bonhoeffer ehti toimia Espanjassa, Yhdysvalloissa, Englannissa, Sveitsissä ja kotimaassaan Saksassa Piispa Robinson kutsuu Bonhoefferia "jälki-kristillisen ajan Johannes Kastajaksi". Bonhoefferin katapulttimainen nousu teologian taivaalle johtuu myös hänen henkilökohtaisesta ystävyysuhteestaan kahteen aikamme suureen teologiin, Karl Barthiin ja Reinhold Niebuhriin. Jälkimmäinen kuvaakin Bonhoefferin elämää "uudenajan Apostolien tekoihin" kuuluvana.

Bonhoefferin elämä todistaa koruttomasta laskelmoimattomasta miehuudesta. Kaksi päivää Hitlerin valtaannousun jälkeen, tammikuun 30:ntenä 1933, oli Bonhoefferilla radiosaauna. Kumartamatta lainkaan uutta valtakunnankansleria Bonhoeffer varoitti kansaa henkilökultista. "Se on epäjumalanpalvelua", hän sanoi. Radiolähetys katkaistiin kesken.

Myöhemmin samana vuonna Bonhoeffer nosti äänensä positiivisen kristinuskon ja saksalaisen uskonnon edustajia vastaan näiden asettuessa palvelemaan "rotumetafysiikan jumaluutta". Kysymyksessä olivat uudet ei-arjalaisia vastaan suunnatut lakiehdotukset. Bonhoeffer sanoi näiden olevan "evankeliumin hengen äärimmäistä pettämistä". Kun sitten juutalaisten painostus jatkui, hän julisti, että kirkon oli mahdotonta jatkaa hurskaasti omassa tehtävässään, jos se vaikenä juutalaisten kohtalosta. "Vain niillä, jotka huutavat juutalaisten puolesta, on oikeus yhtyä gregoriaanisiin kirkkolauluihin." Vuoden lopulla taistelun kiihtyessä Bonhoeffer katsoi parhaaksi jättää yliopistovirkansa ja siirtyä Lontoon saksaa puhuvan väestön sielunhoitajaksi. Hänen ystävänsä Karl Barth sanoi häntä silloin rintamakarkuriksi...

Tästä hän kirjoitti ystävälleen **Niebuhrille**: *"Minun tulee elää tämä kansallisen historiamme vaikea kausi yhdessä Saksan kristittyjen kanssa. Saksan kristityt tulevat kohtaamaan hirvittävän vaihtoehdon joko tahtoa kansakuntansa häviötä, jotta kristillinen kulttuuri jäisi eloon, tai tahtoa kansansa voittoa ja siten kulttuurimme tuhoa. Tiedän, mikä vaihtoehto näistä kahdesta minun tulee valita, mutta en voi tehdä tätä valintaani ollen itse turvassa."*

Myöhemmin, vieraillessaan v. 1941 Genevessä, Bonhoeffer ilmaisi hylänneensä passiivisen vastarinnan. Tällöin hän sanoi: *"Jos me nykyään julistamme olevamme kristityitä, meissä ei ole mitään sijaa omanvoitonpyynnille. Hitler on antikristus. Siksi meidän tulee jatkaa työtämme ja eliminoida hänet - -"* Lopulta tämä tragedia johti Bonhoefferin Hitlerin vastaiseen salaliittoon ja Flossenbürgin linnanpihalle, jossa hänet teloitettiin Himmlerin suoranaisesta käskystä 9. päivänä huhtikuuta 1945. Sama vastakohtaisuus, mikä näkyi Bonhoefferin kehityksessä pasifistista aktiivisen vastarinnan mieheksi, on nähtävissä myös hänen teologiassaan: toisaalta Bonhoeffer oli varhaisemmassa vaiheessaan suorastaan pietistinen - hän lähti arkielämän keskellä tapahtuvasta "Kristuksen sisäisestä kokemisesta". Tässä vaiheessaan hän korosti kristillisen hartauselämän tärkeyttä, rukousta, rippiä, sananlukua ja virsihartauksia. Jumalan armo ei saanut jäädä "halvaksi armoksi", sen tuli vaikuttaa todellista Kristuksen seuraamista uskovan elämässä. Erikoisesti v. 1937 kirjoitettu kirja Die Nachfolge, Kristuksen seuraaminen, on antanut pietistisiä herätteitä erälle Israelin juutalaiskristityille. Toisaalta kuitenkin Bonhoeffer myöhemmin käänsi aseensa individualistista, yksilön pelastukseen tähtäävää julistusta vastaan. Hänen mielestään **Bultmann ei ole mennyt liian pitkälle myyteistä puhdistamisessaan. Pitäen itseään liberaaliteologina Bonhoeffer pani kysymysmerkin useaan keskeisesti raamatulliseen opetukseen.** Entinen kristuskeskeisyys muuttui puheeksi ihmisen itsehallinnosta, autonomiasta, hengellisessä elämässä. "Täysi-ikäiseksi tullut maailma" voi tulkita uskonnolliset käsitteet "uskonnottomasti", käyttämättä "Jumalaa"

työhypoteesinaan. Tämä Bonhoefferissa tapahtunut muutos vastakohtasta toiseen on syvästi traaginen. Eräät saksalaiset ovat näkevinään Bonhoefferissa kolme kehitysvaihetta: tunnustuskirkon Bonhoefferin, kulttuuriprotestantismia edustavan Bonhoefferin ja täysi-ikäisen maailman Bonhoefferin. **Mielestäni kuitenkin tämä sisäinen muutos näkyy parhaiten hänen varhaisemmasta ja myöhäisemmästä tuotannostaan, ja silloin riittänee vanha tuttu sotilaallinen "jako kahteen" ...**

Näin puhuu **Bonhoeffer** varhaisemmassa vaiheessaan: *"Kristillinen yhteys on yhteyttä Jeesuksen Kristuksen kautta ja Jeesuksessa Kristuksessa. Ei ole kristillistä yhteyttä, joka olisi enemmän, eikä sellaista, mikä olisi vähemmän kuin tämä. Lyhyesti, yhdestä ainoasta kohtaamisesta monivuotiseen jokapäiväiseen yhteyteen saakka kristillinen yhteys on vain tätä. Kuulumme toisillemme yksinomaan Jeesuksen Kristuksen kautta ja hänessä. ...*

- *"Kristilliselle veljeydelle on ennen muuta tärkeää, että ollaan alusta pitäen selvillä: ensiksikin siitä, että kristillinen veljeys ei ole ihanne, vaan jumalallinen todellisuus; toiseksi siitä, että kristillinen veljeys on hengellinen eikä sielullinen todellisuus."*

- *"Meidän on opittava tuntemaan Pyhä kirja sellaisena kuin sen tunsivat uskonpuhdistajat ja niin kuin sen tunsivat isämme. Ei saa karttaa aikaa eikä vaivaa. Ennen kaikkea meidän on opittava tuntemaan Raamattu oman pelastuksemme tähden."*

Kauneinta, mitä **Bonhoeffer** puhuu Kristillisessä yhteiselämässään, ovat hänen sanansa keskinäisestä sielunhoidosta ja ripistä:

- *"Vain se, joka elää Jeesuksessa Kristuksessa syntien anteeksiantamuksesta, hän osaa olla oikealla tavalla halpa omissa silmissään --. Joka ei osaa kuunnella pitkään ja kärsivällisesti, se lopulta itse huomaamattaan puhuu toisen ihmisen ohi. Joka pitää aikaansa liian kalliina kuuntelemiseen, sillä ei ole koskaan aikaa Jumalalle ja veljelleen, vaan yksinomaan itselleen, omille sanoilleen ja suunnitelmilleen. -- On käytävä kovaa taistelua, ennenkuin synnin tunnustaminen pääsee yli huulten. Mutta Jumala särkee vaskiset ovet ja rikkoo rautaiset salvat (Ps. 107: 16). Kun synnintunnustus tapahtuu kristityn veljen läsnäollessa, joutuu itsevanhurskauden viimeinenkin linnoitus alttiiksi. Syntinen antautuu, hän purkaa kaiken pahuutensa --. On armoa, että saamme tunnustaa veljellemme syntimme. Se säästää meidät viimeisen tuomion kauhuilta - -." ...*

- *"Vain ristin alaisena elävä veljeni voi ottaa rippini vastaan. **Ei elämäkokemus, vaan ristin kokemus tekee hänestä ripin vastaanottajan.** Kokenutkin ihmistuntija tietää paljon vähemmän ihmissydäimestä kuin vaatimattomin kristitty, joka elää Jeesuksen ristin voimasta. Eivät suurimmatkaan psykologiset tiedot, ei lahjakkuus, ei kokemus auta tietämään, mitä synti on. Ymmärretään mitä on, hätä, heikkous ja kieltämys, mutta ei tunneta ihmisen jumalattomuutta. Siksi ei myöskään tiedetä, että ihminen jätettynä yksin*

tuhoutuu syntiinsä ja että vain anteeksiantamus voi hänet parantaa. Tämän kristitty tietää."

Bonhoefferin Kristityn yhteiselämästä on jätin askel hänen vankilakirjeisiinsä. On välistä vaikeaa ajatella, että nämä kaksi kirjaa ovat saman henkilön käsialaa. ... Tämä piirre oli hänessä jo ylioppilaana osallistuessaan Karl Barthin seminaariin. Barth muistaa hänen lainanneen keskustelussa Lutherin paradoksaalista sanaa: *"Jumalattoman kirous voi kuulostaa Jumalan korvissa joskus miellyttävämmältä kuin hurskaan halleluja."*

Rovasti **Erkki Niinivaara**, joka yhdessä pastori **Kai Selinheimon** kanssa on suomentanut Kirjeitä vankilasta -teoksen, kuvaa Bonhoefferin jälkimmäistä vaihetta seuraavasti:

*"Vankilakirjeissä on raikasta, epäsentimentaalista **vuoristoilman tuntua**. Päiväkirjaan viedään merkinnät niin hyvin laulurastaasta vankilan pihalla kuin savuketilanteen huonontumisesta, analyysit Bachin Kunst der Fugesta, vankitoverien käyttäytymisestä pommitusöinä, ilo selliin lähetetystä daaliakimpusta tai maininta ristinmerkin tekemisestä aamu- ja iltarukouksen yhteydessä. Eräänä päivänä alkaa tämän todellisuuden keskeltä **virrata uusien ajatusten vuoristopuro, joka sitten voimistuvana, kirkasvetisenä etsii uomaansa eteenpäin.**"*

Yhdyn täysin rovasti Niinivaaran käsitykseen Bonhoefferistä elämänilon kuvaajana, mutta on suuresti kyseenalaista, missä määrin tuo "uusien ajatusten vuoristopuro" noudattaa lainkaan Raamatun omaa ilmoitusta. Jokin kristillinen ajatus on lupa leimata "kirkasvetiseksi puroksi" vain, mikäli se kirkastaa Raamatun omaa sanomaa. Pelkään paljossa kiusatun jalon Bonhoefferin henkisen vastustuskyvyn lopultakin murtuneen ja hänen alistuneen demonisen ihmistä jumaloivan saksalaisen 30-luvun hengen vietäväksi. Kuultuani kymmeniä keskitysleirien kauhut kokeneita henkilöitä en lainkaan ihmettelisi tällaista tragediaa. Kuitenkin: jääkööt johtopäätökset lukijan itsensä harkittavaksi.

- *"Noin 13. vuosisadalla alkanut liikehtiminen **kohti ihmisen autonomiaa** on meidän aikanamme saavuttanut tietyn kypsyyden (tarkoitin tällä niiden lainalaisuuksien löytämistä, joiden mukaan maailma tieteessä, yhteiskunta- ja valtioelämässä, taiteessa, etiikassa ja uskonnossa elää ja selviytyy omin voimin). Ihminen on oppinut kaikissa tärkeimmissä kysymyksissä seisomaan omilla jaloillaan kutsumatta apuun 'työhypoteesia: Jumala'."*

- *"Kristillisen apologian hyökkäystä **maailman täysi-ikäisyyttä** vastaan pidän ensiksikin mielettömänä, toiseksi epähienona, kolmanneksi epäkristillisenä. Mielettömänä siksi, - että se näyttää minusta yritykseltä palauttaa täysikasvuiseksi tullut mies murrosikäensä." ...*

"Se mihin siis pyrin on, ettei Jumalaa saa salakuljettaa mihinkään viimeiseen salaiseen piilopaikkaan, vaan että maailman ja ihmisen täysi-ikäisyys on yksinkertaisesti tunnustettava; ettei ihmistä hänen maailmallisuudessaan häpäistä, vaan saatetaan hänet kohtaamaan Jumala **ihmisen vahvimmalla alueella** --." (8.7.1944) ...

Tämä älyllinen rehellisyys, minkä piispa J. Robinson on ottanut lipukseen juuri Bonhoefferiltä, toistuu seuraavilla sivuilla runsaasti. ...

"Täysi-ikäinen maailma on jumalattomampi ja ehkä nimenomaan siten lähempänä Jumalaa kuin alaikäinen maailma."

- "**Kirkon on jätettävä paikallaan olonsa. Meidän on jälleen tultava raittiiseen ilmaan ja käytävä maailman henkiseen kohtaamiseen.** - - 'Modernina' teologina, liberaalisen teologian perintö suonissani, tunnen velvoitusta käydä käsiksi näihin asioihin." (3.8.1944)

Nämä olivat niitä "**uusien ajatusten vuoripuroja**", joita aletaan suositella "kirkasvetisinä" oman aikamme "kypsyneelle" ja "täysi-ikäisyyden" saavuttaneelle ihmiselle. Bonhoeffer kulkee nimenomaan luterilaisen teologian edelläjuoksijana yhdessä Bultmannin kanssa. Mutta on oikeastaan rikos rakentaa kenenkään vankilaikanaanansa sielullisessa jännityksessä kirjoittamille tilapäisluontoisille ajatuksille ja tehdä niistä oma teologinen rakennelmansa samaisen henkilön tiliin - juuri näin tekevät aikamme bonhoefferiläiset. **Bonhoeffer on lähinnä tragedia.** Apostoli Paavalikin tosin kirjoitti omat vankilakirjeensä, **mutta niiden teologinen sisältö on sama kuin hänen siviilikirjeittensä. Kirkkaista vesistä** voisi lähinnä puhua Bonhoefferin aikaisempaa vaihetta ajatellen. Sen voi kyllä todeta, **että myöhäisempi Bonhoeffer sopii erinomaisesti Jumalasta vieraantuneen maailman moderniin ajatuskulkuun...**

Kysymys on myös lopulta siitä, että taivasten valtakuntaa vastaan taistellaan ja hyökkääjät tempaavat sen itselleen.

Kaukaa katsellen jää vain ihmettelemään, että perin harva ääni on noussut nykyistä Bonhoeffer-kulttia vastaan. Ihmisen autonomiaa, hänen Jumalasta irtautumistaan, pidetään luonnollisena.

"**Israelin vartijat ovat - kaikki mykkiä koiria, jotka eivät osaa haukkua. - - He - makailevat ja nukkuvat mielellään.** - - Ja tällaisia ovat paimenet! Eivät pysty mitään huomaamaan" (Jes. 56: 10-11) . Vasta nyt, kun viime aikoina on ollut kysymys piispa J. Robinsonin kirjasta, on kuulunut eräitä hajaääniä sieltä täältä - mutta aikamme teologian todellisesta luopumuksesta vieläkin täysin vaietaan. Ipcha mistabra!